

Ανάμεσα στον Βίσωνα της Αλταμίρα και την Γκερνίκα του Πάμπλο Πικάσο μεσολαβεί ένα χρονικό διάστημα περίπου 17.000 χρόνων. Η Αλταμίρα είναι περιοχή κοντά στο λιμάνι του Σανταντέρ, στη βόρεια παραλία της Ισπανίας, στον Ατλαντικό. Σε σπηλιά της στα Καντάβρια βουνά, πάνω στους βράχους, άγνωστοι καλλιτέχνες της Παλαιολιθικής εποχής ζωγράφισαν αριστουργήματα που, για χρόνια μετά την ανακάλυψή τους, οι σύγχρονοι επιστήμονες αρνιόνταν να δεχτούν ότι τα είχαν φιλοτεχνήσει προϊστορικοί άνθρωποι. Ο αρχαιολόγος Μαρτσελίνο Σαντουόλα που τα ανακάλυψε το 1875, θεωρήθηκε απατεώνας. Πέθανε με τη ρετινιά. Μετά την ραδιοχρονολόγηση, οι επιστήμονες κατέληξαν στο συμπέρασμα πως, από τότε ως σήμερα, η ζωγραφική δεν εξελίχθηκε ιδιαίτερα. Οι βραχογραφίες της Αλταμίρα, με χάραξη και με χρήση μαύρου, κόκκινου και κίτρινου χρώματος, κάποιες μήκους δύο μέτρων, εκπλήσσουν καθώς αποτυπώνουν πιστά την κίνηση, την έκφραση και την ανατομία των ζώων: Βισόνων στην πλειοψηφία τους, αγριογούρουνων αλλά και τράνδων, ελαφιών και αλόγων. Σε μια οροφή της μεγάλης αυτής σπηλιάς, παριστάνονται μορφές που αποτελούν κράμα ανθρώπων και ζώων. Η έρευνα έχει καταλήξει στο ότι πρόκειται για μεταμφιεσμένους μάγους.

Όταν η σύγχρονη ανθρωπότητα πείσθηκε ότι τα αριστουργήματα αυτά όντως ανήκουν σε καλλιτέχνη ή καλλιτέχνες της Παλαιολιθικής εποχής, ξεκίνησε ο επιστημονικός κλάδος που μελετά την τέχνη των σπηλαίων.

Στην Ιβηρική χερσόνησο, δυο φυλές ανθρώπων υπήρχαν στην Παλαιολιθική εποχή. Η μια από αυτές ανήκε στη λεγόμενη Κρομανιόν που έφτασε από την Γαλλία κι εγκαταστάθηκε στις περιοχές νότια των Πυρηναίων. Τα μέλη της ήταν κυνηγοί με έντονες, όπως αποδείχτηκε, καλλιτεχνικές ανησυχίες. Πολλοί ανθρωπολόγοι πιστεύουν ότι οι Βάσκοι είναι απόγονοί τους. Η άλλη φυλή πρέπει να ήρθε από την Αφρική. Αναπτύχθηκε στα βουνά της Ανδαλουσίας, στη Νότια Ισπανία.

Στη Νεολιθική εποχή, οι φυλές είχαν αυξηθεί.

Στη Νεολιθική εποχή, οι Ίβηρες, προφανώς από την Αφρική, έστησαν τις εγκαταστάσεις τους στις νότιες και στις ανατολικές περιοχές. Της σημερινής Ισπανίας. Οι Λίγυρες άφησαν στην Ανδαλουσία μνημεία και θολωτούς τάφους.

Στα τέλη του 11^{ου} π.Χ. αιώνα, Φοίνικες ίδρυσαν εμπορικούς σταθμούς στην Ταρτησία (Δυτική Ανδαλουσία). Οι Έλληνες φάνηκαν στα 630 π.Χ. Στην ανατολική και τη νότια ακτή, δημιούργησαν τις αποικίες Εμπόριον (Αμπούριας), Ρόδα (Ρόσας), Έλλενας (Λινάρες), και Ντάνιουμ (Ντένια).

Γύρω στα 550 π.Χ., οι Κέλτες από την Κεντρική Ευρώπη τσάκισαν τους Λίγυρες κι εγκαταστάθηκαν στο κέντρο της Ιβηρικής χερσονήσου. Η επιμιξία με τους Ίβηρες ανέδειξε τη νέα φυλή των Κελτίβηρων.

Ο Καρχηδόνιος στρατηγός, Αμίλκας Βάρκας, ξεκίνησε στα 237 π.Χ. την κατάκτηση της Ιβηρικής με πρόθεση να προσφέρει στην πατρίδα του τα πλούσια σε ασήμι ισπανικά ορυχεία. Μια δεκαετία αργότερα, στα 228, ο Καρχηδόνιος Ασδρούβας συμπλήρωσε την κατάκτηση της χερσονήσου ως τον ποταμό Έβρο. Έκτισε την πόλη Νόβα Καρτάγκο (Νέα Καρχηδόνα, σημερινή Καρθαγένη της Ισπανίας). Η Ρώμη αντέταξε τις δικές της βλέψεις. Ο Ασδρούβας δολοφονήθηκε στα 221, στο καρχηδονιακό στρατόπεδο αναδείχτηκε η μορφή του γιου του, Αννίβα, ξεκίνησαν πάλι οι Καρχηδονιακοί πόλεμοι. Είκοσι χρόνια αργότερα, στα 202 π.Χ., ο Αννίβας είχε ηττηθεί, η Καρχηδόνα είχε υποκύψει και η Ιβηρική χερσόνησος ήταν ρωμαϊκή επαρχία. Δύο επαρχίες: Η Εντεύθεν Ισπανία από τα Πυρηναία ως την Καρθαγένη και η Πέραν Ισπανία από την Καρθαγένη και νότια.

Η Ισπανία αναδείχτηκε κέντρο παράπλευρων γεγονότων. Εκεί, οι ρωμαϊκές λεγεώνες αναδείκνυαν στρατηγούς και αυτοκράτορες (Σκιπίων, Πομπήιος, Γάλβας κ.λπ.), από εκεί κατάγονταν ηγέτες (Τραϊανός, Θεοδόσιος κ.λπ.) αλλά και κεντρικά πρόσωπα της ρωμαϊκής πολιτικής και κουλτούρας (Κουιντιλιανός, Σενέκας, κ.λπ.), εκεί ξεκαθάρισαν τους λογαριασμούς τους ο Ιούλιος Καίσαρ και οι οπαδοί του Πομπήιου, εκεί αναδείχτηκε ο Μέγας Κωνσταντίνος.

Ένα πυκνό πλέγμα ρωμαϊκών δρόμων διευκόλυνε το εμπόριο αλλά και τις μετακινήσεις των στρατιών στην Ισπανία, λάδι και στάρι, κτηνοτροφικά και αλιευτικά προϊόντα έτρεφαν την Ρώμη, ενώ οι ντόπιοι, όταν δεν υπέφεραν από τις ενδορωμαϊκές συγκρούσεις, σφάζονταν σε αποτυχημένες επαναστάσεις. Υδραγωγεία, λουτρά και γέφυρες κτίστηκαν.

Οι διωγμοί του Διοκλητιανού εναντίον των χριστιανών έσβησαν στα 305. Στα 306, η σύνοδος του Ιλίμπερις (περιοχή της Γρανάδας) αποφάσισε την με κάθε μέσο καταπολέμηση της ειδωλολατρίας, απαγόρευσε τον γάμο χριστιανών με ειδωλολάτρες, καθιέρωσε την αγαμία του κλήρου κι έβαλε τις βάσεις για την οργάνωση του χριστιανικού ιερατείου. Ο επίσκοπος της Κόρντοβα ήταν αυτός που, λίγα χρόνια αργότερα, έπεισε τον Μεγάλο Κωνσταντίνο να εκδώσει το διάταγμα των Μεδιολάνων που ουσιαστικά επισημοποίησε τον χριστιανισμό ως θρησκεία.

Οι βάρβαροι (Αλανοί, Σουήβοι και Βάνδαλοι) πέρασαν, το 409, τα Πυρηναία και λεηλάτησαν την χώρα. Η Ρώμη έστειλε τους Βησιγόθους να τους διώξουν (412). Δεν τα κατάφεραν. Έστησαν όμως δικό τους κράτος στην Ακουιτανία (στη γαλλική πλευρά των Πυρηναίων). Οι Βάνδαλοι και οι Σουήβοι μοιράστηκαν την ισπανική γη. Στα 429, οι Βάνδαλοι και οι Αλανοί έφυγαν για να συνεχίσουν τις περιπετειώδεις μετακινήσεις τους, στην Αφρική. Οι Σουήβοι πήραν (439) την Λουζιτανία (σημερινή Πορτογαλία).

Ο Βησιγόθος Θεουδέριχος πέρασε τα Πυρηναία στα 456 και νίκησε τους Σουήβους. Έντεκα χρόνια αργότερα (467), ο αδελφός και διάδοχός του, Εύριχος, τους έδιωξε από την Λουζιτανία και τους περιορίσε στην Γαλικία (στη βορειοδυτική γωνιά της Ιβηρικής, στην περιοχή όπου σήμερα βρίσκεται η πόλη Κορούνια). Το βασίλειο των Βησιγόθων απλωνόταν πια σ' ολόκληρη την Ισπανία και στην Ακουιτανία, απ' όπου τους έδιωξε (507) ο Φράγκος Κλόβις. Οι Βησιγόθοι περιορίστηκαν στην Ισπανία κι έκαναν πρωτεύουσά τους το Τολέδο.

Η γοτθική παρουσία στην Ισπανία διάρκεσε κάτι περισσότερο από δυο αιώνες. Στο τέλος της, δεν υπήρχε γοτθική γλώσσα καθώς είχε επιβληθεί η λατινική. Δεν υπήρχε ειδωλολατρία καθώς είχε επιβληθεί ο χριστιανισμός. Δεν υπήρχε κληρονομική βασιλεία καθώς είχε επιβληθεί η εκλογή του μονάρχη από τους ιεράρχες και ένα κλειστό κύκλο αριστοκρατών.

Οι πρώτοι Άραβες που φάνηκαν στην περιοχή, αποκρούστηκαν το 680. Οι επόμενοι στάθηκε αδύνατο να αντιμετωπιστούν.

Ήταν 16 Ιουλίου του 622, όταν ο ιδρυτής του μωαμεθανισμού, Μωάμεθ, αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τη Μέκκα και να καταφύγει στη Μεδίνα. Η φυγή ονομάστηκε Εγίρα. Και η 16^η Ιουλίου του 622 αποτέλεσε την αρχή της μωαμεθανικής χρονολόγησης. Έτσι, το χριστιανικό 2014 αντιστοιχεί στο μωαμεθανικό 1392.

Στη Μεδίνα, οι οπαδοί του πολλαπλασιάστηκαν. Σχημάτισαν στρατό αξιόμαχο. Ο Μωάμεθ κήρυξε τον πόλεμο στη Μέκκα. Στα 623, νίκησε τον στρατό της, έπιασε πολλούς αιχμαλώτους και τους ελευθέρωσε, εισπράττοντας πλούσια λύτρα. Συνέχισε τους πολέμους και, το 630, μπήκε στη Μέκκα και την ανακήρυξε ιερή πόλη. Ολόκληρη η Αραβική χερσόνησος τον αναγνώρισε κυρίαρχο και προφήτη. Ανακήρυξε διάδοχο τον πεθερό του Αμπού Μπεκρ και πέθανε, το 632. Ο Αμπού Μπεκρ έζησε άλλα δυο χρόνια και πρόλαβε να περισυλλέξει όλα όσα είπε ο Μωάμεθ, σχηματίζοντας το κοράνι.

Ο Ιμπν αλ Χατάμπ Ομάρ (592 - 644) αρχικά ήταν ένας από τους πιο φανατικούς αντιπάλους του Μωάμεθ. Κατέληξε να γίνει από τους πιο αφοσιωμένους οπαδούς του. Το 634, διαδέχτηκε τον Αμπού Μπεκρ ως χαλίφης των Αράβων. Όταν, μετά από δέκα χρόνια, πέθανε, είχε κατακτήσει Συρία, Περσία, Παλαιστίνη, Αίγυπτο και Ιράκ. Είναι αυτός που καθιέρωσε την Εγίρα ως αρχή της χρονολόγησης των μωαμεθανών.

Οι διάδοχοι του Ομάρ αποδείχτηκαν αντάξιόι του: Ανατολικά, έφτασαν ως τον Ινδό ποταμό. Δυτικά, κυριάρχησαν σε ολόκληρη τη Βόρεια Αφρική.

Οι Άραβες έφτασαν να συγκρουστούν με τη Βυζαντινή αυτοκρατορία, νίκησαν το 634 στη Δαμασκό και το 638 στην Αντιόχεια αλλά ο χαλίφης (717-720) Ιμπν Αμπντούλ Αζίζ Ομάρ νικήθηκε από τον Λέοντα τον Ίσαυρο, το 718, μπροστά στα τείχη της Κωνσταντινούπολης, ενώ μεγάλο μέρος του από 760 πλοία στόλου του καταστράφηκε.

Ήταν ο Άραβας διοικητής της Βορειοδυτικής Αφρικής Μουσά Ιμπν Νοσαΐρ που επέτρεψε σε έναν υποτελή του Βερβερίνο να μπει από τον Νότο στην Ισπανία με 7.000 Μαυριτανούς και τριακόσιους Άραβες πολεμιστές. Το 711, ο Βερβερίνος πέρασε τις Ηράκλειες στήλες, όπως ονομάζονταν ως τότε, και τις έδωσε τ' όνομά του: Ντζέμπελ αλ Ταρίκ Γιβραλτάρ.

Οι Μαυριτανοί του Ταρίκ λεηλάτησαν την Ισπανία και σκόρπισαν τον στρατό του Ροντρίγκο, τελευταίου βασιλιά των Βησιγότθων. Σεβίλλη, Κόρντοβα και Τολέδο έπεσαν το 712. Ο Μουσά μ' άλλους 10.000 Άραβες και 8.000 Μαυριτανούς ακολούθησε τον Ταρίκ και μέσα σε δυο χρόνια κυριεύσε την Ισπανία, εκτός από μερικές περιοχές στα βορειοδυτικά της. Θέλησαν να τις πάρουν κι αυτές στα 718 αλλά νικήθηκαν. Στη χριστιανική αυτή γωνιά της Ιβηρικής, στα 724, ο Γκαρθία Χιμένες ίδρυσε το κράτος της Σομπράρμα, απ' όπου έμελλε να ξεπηδήσει το βασίλειο των Αστουριών.

Οι Μαυριτανοί και οι Άραβες πέρασαν τα Πυρηναία κι άρχισαν να κυριεύουν τη μια μετά την άλλη τις πόλεις των Φράγκων. Ως τα 725, είχαν πάρει και την Τουλούζη, ενώ το 732 κυνήγησαν τον Φράγκο δούκα της Ακουιτανίας ως το Μπορντό. Ο Κάρολος Μαρτέλλος (689 -741) έσπευσε να τον βοηθήσει. Η καθοριστική μάχη έγινε στις 17 Οκτωβρίου 732 στο Πουατιέ. Οι μωαμεθανοί νικήθηκαν κι ο κυβερνήτης της Ισπανίας, Αβδελαρχμάν, σκοτώθηκε. Ως το 738, οι Φράγκοι είχαν απαλλαγεί από τους μωαμεθανούς που περιορίστηκαν στην Ισπανία.

Οι Άραβες διαδέχτηκαν τους Μαυριτανούς στην Ισπανία. Στα μέσα του 8^{ου} αιώνα, η απέραντη αραβική κτήση που από τον Νότο αγκάλιαζε τη Μεσόγειο από την Ανατολή ως τη Δύση, ήταν χωρισμένη σε τρία τεράστια κράτη: Της Βαγδάτης, της Αιγύπτου και της Κόρντοβα όπου εμίρης ανακηρύχθηκε ο Αμπντέρ Ραχμάν Ιμπν Μοαβίγια. Αρχίζει η μακριά περίοδος του αραβικού πολιτισμού.

Ο Αμπντέρ Ραχμάν διοίκησε με σύνεση, ικανότητα και δικαιοσύνη. Αγαπούσε τις τέχνες και τα γράμματα και φιλοδόξησε να κάνει την Κόρντοβα κέντρο του αραβικού κόσμου. Τον διαδέχτηκαν κατά σειρά οι Χισάμ, Χάκεμ και Αμπντέρ Ραχμάν Β', όλοι τους ανεξίθρησκοι, πράοι και εραστές της ποίησης. Στα 929, ο Αμπντέρ Ραχμάν Γ' αναδείχτηκε χαλίφης, Ιππότης των Πιστών. Αυστηρός και δίκαιος, αντιμετώπισε χριστιανούς και μουσουλμάνους με πνεύμα ισότητας. Στα χρόνια του, η αραβική Ισπανία ευημερούσε. Έκτισε τα ανάκτορα του Αλκαζάρ (η λέξη σημαίνει φρούριο, πύργο ή ανάκτορο) και το Μέγα Τζαμί, ώθησε τα γράμματα και τις τέχνες, ίδρυσε βιβλιοθήκες και βοήθησε την γεωργία, στήριξε την βιομηχανία (κυρίως όπλα με περίτεχνη διακόσμηση και αραχνούφанта μεταξωτά που εξαγόταν σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο) και γνώρισε στην οικουμένη τα αραβουργήματα. Ο γιος του, Χάκεμ Β', συνέχισε την ίδια πολιτική αλλά και αναδείχτηκε ποιητής και λόγιος. Πέθανε στα 976.

Τον διαδέχτηκε ο γιος του, Χισάμ Β', αλλά στην πραγματικότητα διοικούσε ο πρωθυπουργός Αλ Μανσούρ που ονομάστηκε «Τροπαιούχος» καθώς κατέλαβε πολλές χριστιανικές περιοχές. Ο θάνατός του βρήκε τους Άραβες αριστοκράτες να αυτονομούνται. Το χαλιφάτο της Ισπανίας χωρίστηκε σε δώδεκα μικρά βασίλεια, «βασίλεια των τάιφας» όπως τα ονόμασαν: Σεβίλλη (στα νοτιοδυτικά), Γρανάδα (στα νοτιοανατολικά), Μουρθία (κοντά στη νοτιοανατολική ακτή), Τολέδο (στο κέντρο), Βαλένθια (στην ανατολική ακτή), Μπανταχόθ (βορειοδυτικά της Κόρντοβα, κοντά στα πορτογαλικά σύνορα), Σαραγκόσα (νότια των Πυρηναίων) τα σπουδαιότερα.

(Ελεύθερος Τύπος, 31.3 – 5.4.2014) (τελευταία επεξεργασία, 11.4.2014)